

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu:

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

Registrační číslo:

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA

Současné pojetí výtvarné výchovy – kritéria kvalitní výuky

Mgr. Monika Plíhalová

Cíle výtvarné výchovy

Rámcové vzdělávací programy:

Výtvarná výchova jako součást všeobecného vzdělávání;

Očekávané výstupy výtvarné výchovy:
Schopnost zacházet se **znaky a znakovými systémy** jako základními nástroji lidského poznání, myšlení a komunikace.

Kompetenční pojetí kurikula

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ byla dne 19. 10. 2020 schválena Vládou ČR

Úkolem Strategie 2030+ je stanovit směr rozvoje školství a priority investic na dalších deset let (2020 - 2030+).

DVA STRATEGICKÉ CÍLE:

Strategický cíl 1

Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život

Strategický cíl 2

Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů

Zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

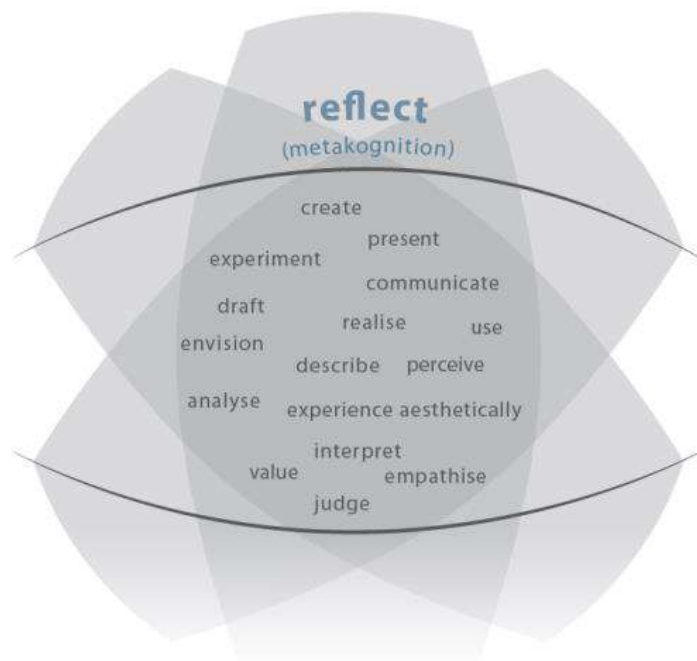
*„Cílem vzdělávání v následující dekádě je základními a nepostradatelnými kompetencemi vybavený a motivovaný jedinec, který dokáže v co nejvyšší míře využít svůj potenciál v dynamicky se měnícím světě ve prospěch jak svého vlastního rozvoje, tak s ohledem na druhé a ve prospěch rozvoje celé společnosti.“
(Strategie 2030+)*

Evropský referenční rámec z roku 2018 zahrnuje osm klíčových kompetencí pro celoživotní učení:

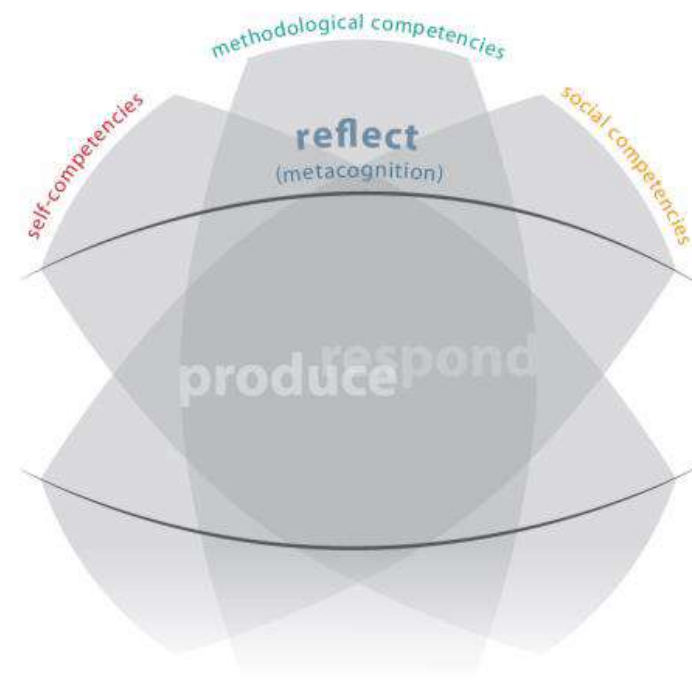
- 1) kompetence v oblasti gramotnosti;
- 2) kompetence v oblasti mnohojazyčnosti;
- 3) matematická kompetence a kompetence v oblasti přírodních věd, technologií a inženýrství;
- 4) digitální kompetence;
- 5) personální a sociální kompetence a kompetence k učení;
- 6) občanská kompetence;
- 7) podnikatelská kompetence;
- 8) **kompetence v oblasti kulturního povědomí a vyjadřování.**

(doporučení Rady EU ze dne 22. května 2018)

Všeobecně vzdělávací potenciál výtvarné výchovy (Uhl Skřivanová, Plíhalová, 2019; 2020)

**Produce and respond to images/objects
and reflect on production and response**

knowledge skills attitudes

*Návrh Společného evropského referenčního rámce vizuální gramotnosti (2016)
ENVIL – European Network for Visual Literacy*

*Observations about the Common European Framework of Reference for
Visual Literacy (Fulková, 2019)*

*Vymezení dílčích žákovských oborových kompetencí (Uhl Skřivanová,
2011; 2019)*

Kritéria kvality tvořivých a expresivně tvořivých úloh (Slavík, Dytrtová, Fulková, 2010; Šobáňová a kol.; 2015)

Konceptová analýza – metoda, v níž se analyzuje významová struktura a psychosociální nebo kulturní kontexty vzdělávacího obsahu v tvořivém projevu žáků s cílem posoudit kvalitu didaktické transformace obsahu ve výuce.

(I) Obsažnost	Evaluační polarity: <i>nepromyšlená, enkulturačně prázdná úloha</i> $\leftrightarrow$ <i>hluboce promyšlená a enkulturačně plodná úloha</i>
(II) Integrita	Evaluační polarity: <i>neprovázaná koláž obsahů bez vymezení smyslu a cíle</i> $\leftrightarrow$ <i>přehledně provázaný útvar směřující k hodnotnému cíli</i>
(III) Inovativnost	Evaluační polarity: <i>opakování</i> $\leftrightarrow$ <i>inovace</i>
(IV) Přiměřenost	Evaluační polarity: <i>nepřístupnost pro žáky</i> $\leftrightarrow$ <i>plný ohled na žákovskou zkušenost a momentální dispozice</i>
(V) Kurikulární normativita	Evaluační polarity: <i>absence kurikulární normy</i> $\leftrightarrow$ <i>přiměřený respekt ke kurikulární normě</i>

Návrh kritérií kvality tvořivých a expresivně tvořivých úloh (Slavík, Dytrtová & Fulková, 2010, s. 41)

Faktory nekvalitní edukace (Šobáňová, 2019, s. 38):

- 1) „učitel **nedostatečně pracuje s obsahem a kurikulem**, příp. je neumí optimálně uchopit nebo má malou citlivost pro zárodky obsahů skrytých v umění a v tvůrčím procesu;
- 2) Učitel **rezignuje na postižení komplexity „obrazu“** a tvůrčího procesu, „neustojí“ paradox přítomný ve výtvarné výchově, totiž že „obraz „ mnohdy nelze redukovat, zůstává stále složitý (zatímco v kontextu vzdělávání je principem učitelského konání didaktická redukce oborového poznání);
- 3) učitel úlohy nabízené žákům **nepropojuje s mateřskou disciplínou**, s uměleckým polem (jež samo hodnotné, rozvíjející obsahy nabízí);
- 4) učitel **nevytváří prostor pro reflektivní dialog**, v němž se obsah konstruuje, pojmenovává, ukazuje;
- 5) konceptová integrace či jiný způsob smyslové, kognitivní či jiné **aktivizace žáka není učitelem chápána jako úroveň, k níž se má směřovat.**“

Faktory kvalitní edukace (Šobáňová, 2019, s. 38-39):

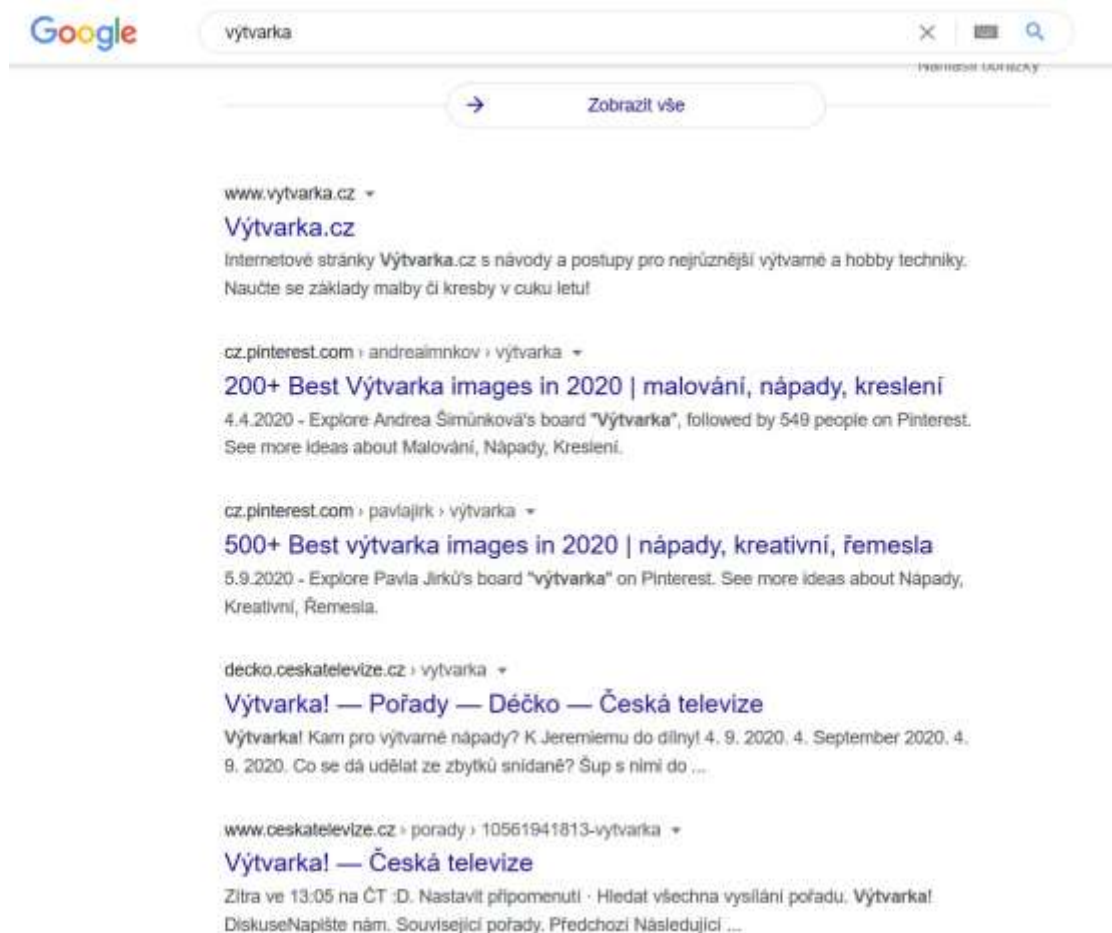
- 1) **„učitel připravuje úlohy se znalostí kurikula a s ohledem na jeho cíle** (žádná kritéria kvality nelze stanovovat bez znalosti daného kontextu – ve formálním vzdělávání se přirozeně odvozují od kurikulárního rámce, tedy od cílů a očekávaných výstupů, jak je formuje kurikulum a vzdělávací politika)
- 2) **učitel pracuje s obsahem intencionálně** a s ohledem na všechny jeho úrovně – včetně těch složitějších (obsah chápe jako to, co je objektem poznání, co se v mysli žáka konstruuje během tvorby nebo interakce s obrazem, během navazující intelektuální nebo tvůrčí aktivity, během interakce s ostatními, jako něco, co je sice otevřenou, ne vždy jasně vymezenou potencialitou, ale o co je třeba dbát);
- 3) **úlohy připravené učitelem jsou přirozeně a citlivě napojeny na mateřskou oblast výtvarné výchovy, na umělecké pole**, - mají v něm oporu a analogie (učitel čerpá z umění nejen modely tvůrčích úloh, tvůrčí postupy, formy a obsahy, ale i smysl tohoto kulturního projevu člověka – dnes směrem ke konceptualizaci, obsahu a klíčové funkci komunikace a sebeinterpretace člověka);
- 4) **vyučování staví na divergenci, asociativnosti, imaginaci, tvořivém přístupu, učitel vytváří prostor pro reflexi, pro hledání průniků mezi zkušeností žáka a oborovými obsahy, pro kladení nových otázek.“**

Kvalita výuky závisí také na:

- 1) Organizaci a řízení třídy, konkrétně o využití času, přiměřené tempo a strukturovanost;
- 2) Zprostředkování cílů a obsahů, jasnost, strukturovanost, soudržnost;
- 3) Učební úlohy podněcující kognitivní aktivizaci;
- 4) Podpůrné učební klima.

(Šobáňová, 2019, s. 16, Janík, 2013)

Podněty k zamyšlení...

Co přináší Youtube tutoriály?

„How to paint?”

ABSTRAKT PAINTING DEMO“

Co si myslíte o obsahu tohoto článku?

Článek

<https://www.eduzin.cz/co-si-mysli/peter-chvojka-jak-nase-meda-dostala-ctyrku-za-obrazek-hada-aneb-vyzenme-uz-z-ceskych-skol-ten-odlidsteny-chlad/>

Kritéria nekvalitní výtvarné úlohy dle Slavíka a Lukavského (2012)

- Omšelá metafora
- Prvoplánová popisnost
- Příliš daleký metaforický skok
- Nezdůvodněný metaforický posun

Instantní výtvarka

ŘEPA, K. Instantní výtvarka. In POSPÍŠIL, A. ŘEPA, K. a P. ŠOBÁŇOVÁ, P. (eds.) Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. s. 160 - 170. ISBN 978-80-904268-7-0.

Zdroje

FULKOVÁ, M. (2019). Observations about the Common European Framework of Reference for Visual Literacy. *International journal of Education through Art*. 15(1). S. 75 – 83.

FULKOVÁ, M. (2008). *Diskurs umění a vzdělávání*. Jinočany: H & H.

LUKAVSKÝ, J. (2012). Hodnocení kvality expresivních tvořivých úloh ve výuce (na příkladu výtvarné výchovy). *ORBIS SCHOLAE*. 6(3). 77-97. DOI: <https://doi.org/10.14712/23363177.2015.33>

WILSON, B. (2019). Art Classrooms, Comic Markets, and the Digital Cosmos: Children's Visual Worlds as Pedagogical Spaces. In Hickman, R. (ed.) *The International Encyclopedia of Art and Design Education*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. DOI: DOI: 10.1002/9781118978061.ead011

SLAVÍK, Jan, Kateřina DYTRTOVÁ a Marie FULKOVÁ. Konceptová analýza tvořivých úloh jako nástroj učitelské reflexe. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1951-, 2010, 60(3-4), 223-241. ISSN 0031-3815. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/files/2013/12/P_2010_3_4_04_Konceptov%C3%A1_27_46.pdf

ŘEPA, K. Instantní výtvarka. In POSPÍŠIL, A. ŘEPA, K. a P. ŠOBÁŇOVÁ, P. (eds.) *Kvalita ve výtvarné výchově*. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. s. 160 - 170. ISBN 978-80-904268-7-0.

ŠOBÁŇOVÁ, P. Kvalita ve vzdělávání jako téma (výtvarné pedagogiky) – současný stav řešení problematiky. In POSPÍŠIL, A. ŘEPA, K. a P.

ŠOBÁŇOVÁ, P. (eds.) *Kvalita ve výtvarné výchově*. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. s. 14 - 43. ISBN 978-80-904268-7-0.

UHL SKŘIVANOVÁ a kol. (eds.) *Pedagogika umění – umění pedagogiky aneb přínos oboru výtvarná výchova ke všeobecnému vzdělávání*. Ústí nad Labem: UJEP.

UHL SKŘIVANOVÁ, V. (2011). Pojetí vzdělávacích cílů v ČR a Německu aneb Umělecko pedagogická interpretace kurikulárních dokumentů českých a bavorských gymnázií. Brno: Paido.

UHL SKŘIVANOVÁ, V. (2019). Kvalita na základě mezinárodního srovnání. In: POSPÍŠIL, A. ŘEPA, K. a P. ŠOBÁŇOVÁ, P. (eds.) *Kvalita ve výtvarné výchově*. Olomouc: Česká sekce INSEA.

UHL SKŘIVANOVÁ, V. (2011). Pojetí vzdělávacích cílů v ČR a Německu aneb Umělecko pedagogická interpretace kurikulárních dokumentů českých a bavorských gymnázií. Brno: Paido.